

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת פקודי תשפ"ד (22)

מעשיהם של צדיקים

זה במד"ר חוקת ויקחו אליך פרה אדומה אריב"ח רמז שכל הפרות בטלות ושלך קיימת ע"כ, והוא ג"כ משום מעלת ושלימות העושין.

ולפ"ז יש להבין המקרא שקורין בהפטרות זכור (שמואל טו) נחמתי כי המלכתי את שאול למלך כי שב מאחרי ואת דברי לא הקים, ויחר לשמואל ויזעק אל ה' כל הלילה. ובגמ' תענית ה' ב' אמר לפניו רבש"ע שקלתיני כמשה ואהרן דכתיב משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו, משה ואהרן לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם אף אני לא יתבטל מעשה ידי בחיי, ופי' רבינו גרשום: 'משה ואהרן לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם – משכן, ומבואר כד' הספורנו הנ"ל שזהו הטעם שהמשכן קיים עולמית כמו הדרש 'עצי שטים עומדים' לעד ולעולמי עולמים, וזה חרה לשמואל שאם יתבטל בחייו מה שהמליך את שאול א"כ יש כאן חשש שמא לא היו מעשיו ע"ד השלימות, ולכן הי' עדיף לדחותו מפני דוד שקפצה עליו זקנה כמבואר שם, ובלבד שלא יתבטלו מעשיו בחייו.

וזה מה שדרש בר קפרא בכתובות ה' א' גדולים מעשי צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב (ישעי' מח) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב (שמות טו) מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידך, והיינו שהקב"ה ברא העולם שלא באופן מוחלט, אלא בכוננה שיהי' ביד האדם להעלות או לכלות הבריאה, וכמו שביארו 'אשר

ברא אלקים לעשות', וזהו מליצתם ב'יד' אחת, אבל מעשה ידי הצדיקים דהיינו המשכן כשנעשה ע"ד השלימות שוב אין החטא יכול כלל לפגום בו, וזה 'כוננו ידך' מעשה שלם מוחלט ונצחי, ודוק היטב.

אלה פקודי המשכן אשר העדת אשר פקד עלי פי משה, עבדת הלויים ביד איתמר בן-אהרן הפהן (ל"ח, כ"א)

פי' הספורנו: כל אחד מחלקי המשכן הכתובים למעלה, הם אותם הפקודים שנאמר עליהם 'ובשמות תפקדו את כלי משמרת משאם ביד איתמר' (במדבר ד'). וזה כי כל אחד מהם היה ראוי להיות נחשב ולהקרא בשם באשר הוא זה הפרטי, לא בלבד באשר הוא מזה המין, וכל שכן שצדק זה על כל אחד מכלי הקדש אשר במשא בני קהת. והוסיף הספורנו דבר נשגב, מזה"ט לא נפסד המשכן שעשה משה וכל הכלים שעשו בצלאל ואהליאב, כאמרם ז"ל (יומא עב א') שמא תאמר אבד סברם ובטל סכוין, ת"ל 'עצי שטים עומדים' שעומדים לעד ולעולמי עולמים (יומא עב א'), ומזה"ט ג"כ לא נפל דבר מהם ביד האויבים, ולא כמו שקרה למקדש שלמה וכליו שנלקחו לבלב ע"י נבוזראדן, ולא נלקח שם דבר מהמשכן שעשה משה שהוא נצחי, והרחיב לבאר סיבות נצחיות המשכן, א' שהי' משכן העדות ע"י הלוחות, ב' שנעשה בציווי

משה, ג' שעבודתו ומשמרתו ע"י הלויים ביד איתמר, והמעלה הד' שנעשה רק ע"י בצלאל ואהליאב וכל חכמי לב וכו', וע"כ שרתה שכינה במעשה ידיהם לעולם. אבל מקדש שלמה לא היתה בו המעלה הרביעית כלל שהרי נעשה ע"י עובדי מלאכה שבאו מצור וצידון, ואמנם שזה לא מנע שתשרה בו שכינה, אבל נגרע בו מה שנפסדו חלקיו כדרך כל בנין, והוצרכו בכל פעם לחזק את בדי הבית

בעל המשאית לא יודע את התוס'...

א.ה. במהלך ניחום אבלים אצל בני משפחת הרה"ג רבי מרדכי מקלב זצ"ל שזכה להיות מבאי ביתו של רבינו הגדול מרן החזון איש זיע"א, שח רבינו מרן שליט"א בפני האבלים:

בהזדמנות אחת בעת שהתלוויתי לחזו"א לטיול היומי, כשהיה צועד מביתו לעבר בית החיים 'שומרי שבת', התקרבה לעברינו משאית גדולה שנסעה במהירות. הכביש היה בשעתו צר מאוד, והחזון איש תפס בי ומשבני בחזקה לשול הדרך, שחלילה לא אפגע. כשהחזו"א אומר לי "אני חושב שבעל המשאית לא יודע את התוס'..."

ומרן החזו"א המשיך ואמר לי זה התוס' בהמניח, שהתוס' כותבים 'דיותר יש לו לשמור שלא יזיק משלא יזיק'. ואני חושב שבעל המשאית לא יודע את התוס' הזה...

...

א.ה. ובנותן טעם יש להביא מה שהוסיף רבינו מרן שליט"א לפני ידידו מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל על עובדא זו:

"התוס' לא הביאו מקור לדבריהם. מהיכן למדו 'דיותר יש לו לשמור שלא יזיק משלא יזיק'?"

אבל כיסוד סברת התוס' רואים בהקדמה לספר נפש החיים, מה שכותב רבי איצ"ל מוולאוויץ בשם אביו, אבי הישיבות רבינו חיים מוואלוויץ זיע"א וזה לשונו, "היה רגיל להוכיח אותי וכו' וכה היה דברו אלי תמיד, שזה כל האדם, לא לעצמו נברא רק להועיל לאחרים ככל אשר ימצא בכוחו לעשות".

ולענ"ד זו היא סברת התוס' דיותר יש לו לאדם להיזהר של יזיק את האחר משלא יזיק הוא עצמו, כי לכך נוצרת".

כמו שקורין בהפטרות שקלים, ועוד נפל בסוף ביד אויבים. ולעומתו, בבית שני לא היה בו גם אחד מכל המעלות הנ"ל, א' לא היו בו הלוחות, ב' פוקד עפ"י כורש, ג' לא היו שם בני לוי, וגם היו צידונים וצורים מן המתעסקים בו, עכת"ד. וכעין

כ' באמונה הם עושים'

ואינו עולה כהוגן, כיון שיש יציאה יתירה על השבח ואינה נראית למפרע, ועכ"פ אסור לחשוך בהם ח"ו, שהרי משה רבינו ע"ה שכח סכום גדול שהוציא על הווין שלא היו נראין, והי' תמה ולא הי' נזכר עד שהאיר הקב"ה את עיניו.

וכ"ז מה שנוגע לציבור, אבל הגזברים צריכין לזיזר מכל זה, ושמועתי מדודנו מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל שאפי' אם באמת מותר להם ליקח לעצמם שכר פעולה וכיוצ"ב, אבל צריכים לזיזר משום מראית העין שאין אחרים יודעין שהוציאו משלהם, או שנתעסקו בדבר יותר מן המוטל עליהם. וכן כ' השל"ה: מכאן ילמוד כל אדם להיות נקי מישראל, ואל יחשוב הרי אני מאנשי האמונה. ואעפ"י שכתוב (הפטרות שקלים) 'ולא יחשבו אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים', מ"מ ילמוד בק"ו בנו של ק"ו אלף פעמים ממושה רבינו ע"ה.

אלה פקודי המשכן (שם)

בתנחומא (פקודי ז): והוא נותן להם חשבון על כל דבר ודבר, לזהב ולכסף ולנחושת וכו' עם שהוא עושה חשבון והולך על כל דבר ודבר שעשוין כסדר בתוך המשכן, שכח אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל שעשה מהן וויים לעמודים, ולא היו נראים. התחיל עומד תמה ואומר, עכשיו ימצאו ידיהם של ישראל עלי לומר שאני נטלתי אותם, והוא חוזר לבא על כל מלאכה ומלאכה. מיד האיר הקב"ה את עיניו ותלה עיניו וראה שהיו עשוין וויים לעמודים, התחיל להשיב להם בקול רם 'ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וויים לעמודים'. באותה שעה נתפייסו ישראל. מי גרם לו, על ידי שישב ועשה חשבון ע"כ.

ואמר רבינו שליט"א, שיש עוד לימוד שצריך ללמוד מכאן, שפעמים יכולים לבא ולשאול את הגזברים בחשבון הכסף,

תוכו רצוף אהבה

בשבת דצ"ב לענין הא דכתיב 'ויפרוש את האהל' אבל מ"מ היו הלויים עמו, משא"כ נתינת הלוחות אל הארון לקח בידיו ממש ונתן עי"ש, והנה חז"ל (במדב"ר יד) לומדים את אופן הנחת הלוחות בארון, מהפסוק בשיר השירים: 'אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון. עמודיו עשה כסף, רפידתו זהב, מרכבו ארגמן, תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים'. 'אפריון' - זה הארון, 'עשה לו המלך שלמה' - זה הקב"ה

שהשלים שלו וכו', 'מעצי הלבנון' - ועשו ארון עצי שטים, 'עמודיו עשה כסף' - אלו שני עמודים של כסף שהיו עומדין לפניו, 'רפידתו זהב' - וצפית אותו זהב טהור, 'מרכבו ארגמן' - רבי תנחומא אמר זה הכפורת שהוא דומה

ויקח ויתן את העדת אל הארון וישם את הפדים על הארון ויתן את הכפפות על הארון מלמעלה (מ, כ)

יש לשאול, שבכל הפרשה על כל דבר כתוב רק 'ויקח' ויתן' וישם' וכו' ורק כאן כפל לכתוב 'ויקח ויתן', וכ' הרמב"ן: וטעם 'ויקח ויתן' את העדות, שלקח הלוחות מארון עץ שהיו שם בתוך אהל משה והביא אותם אל המשכן. והנה כל הכלים מסתמא היו מונחים מקודם כמות, אלא שכוונת הרמב"ן

שהרי ציוה הקב"ה למשה קודם שנתן לו את הלוחות שניות (דברים י') 'ועשית לך ארון עץ, וכתוב (שם) 'ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר צוני ה', והנה כעת שהעביר משה את הלוחות לארון שעשה

גיוס בני הישיבות

א.ה. במשא הספדו של רבינו מרן שליט"א על ידידו הגאון רבי משה צביון זצ"ל בהיכל כולל חזו"א ביום ה' לסדר כי תשא, עורר מרן שליט"א ע"ד גיוס בני הישיבות. (ההספד במלואו יובא א"ה בגליונות הבאים).
"אני רוצה להגיד לכם, אני רוצה כאן להכריז במעמד זה, זה עכשיו נוגע למעשה. מה שאני רוצה להודיע. שאנחנו לא נסכים לשום דבר, בנוגע לגיוס בני הישיבות. כמו שסבר החזון איש ורבנו הגדול הרב שך זכותם יגן עלינו אמן.
ולא יעזור להם כלום. אף אחד לא בעל הבית לוותר על התורה, לא יעזור להם כלום.
והקב"ה ירחם עלינו".

ל'ארגמן וכתוב בו ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה, 'תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים' - ר"י ב"ר סימון אמר זו זכות התורה וזו זכות הצדיקים שעוסקין בה, ר"ע בשם ר"י ב"ר סימון אמר זו השכינה א"ר אבא בר כהנא כתיב ונועדתי לך שם וגו' ע"כ, ומבואר שבתוך הארון לא הי' רק הלוחות אלא גם זכות הצדיקים שעוסקין בה והם בנות ירושלים, ודבר זה הי' רק משה אוהבן של ישראל שמסר נפשו עליהם, רק הוא בעצמו יכול לפעול ענין זה ונחשב למעשה בפ"ע, דהיינו 'לרצף' את הארון באהבת ה' ואהבתה של תורה, כדי להכשיר את המקום ליתן בו הלוחות, שיוכל להיות בית ועד להשראת השכינה.

בצלאל, הרי יש כאן ביטול לארון שהי' מקודם כמו שביאר שם הרמב"ן שלאחר שהעביר את הלוחות הי' הארון עץ צריך לגנוזו כדין תשמישי קדושה עי"ש, וע"כ שייך בזה לשון 'לקיחה' שהוא מעשה בפני עצמו.

ובאמת שע"י נטילת הארון מן אהלו של משה שהי' מחוץ למחנה, נתבטל ממנו שם אהל מועד שהי' לו קודם לכן, כמו שכ' בפס' בפר' כי תשא ומשה יקח את האהל וגו' וראה כל העם את עמוד הענן וגו', ומעת שהוקם המשכן עבר דבר ה' אל משה אל אהל מועד שהי' במשכן.

והנצי"ב בהעמק דבר כ' דכל ההקמה אע"ג דכתיב 'ויקם משה', אינו הוא בעצמו אלא ע"פ דבריו ובסיוע דמינכרא כדאיתא